

Sjöråa i Åkerssjö

Inga-Lill Andersson

I Åkerssjö fanns ett fasansfullt väsen som skepparna var skrämda för. Det var **Sjöråa**, ett kvinnligt väsen i folktron som alla hade respekt för. Människor var mycket vidskepliga förr och man trodde på Sjöråa till långt in i nutid.

Sjöråa bodde tidigare i **Hovgårdssjön** i Veland, men flydde över till Åkerssjö en kulen mörk natt i höstrusket. Längre hade hon nu funnits i Åkerssjö. När man skulle spränga på 1790-talet för **Bergkanalen** visade Sjöråa mycket tydligt att det var emot hennes vilja. Hon ville inte alls bli störd, detta var hennes sjö. När det ändå grävdes i sjöns botten och sprängdes blev hon så ilska, att hon hotade med att ta **tvenne människoliv** varje år. Och det gjorde hon enligt vad de gamle sa.

Då och då försvann människor som visat sig ha drunknat i Åkerssjö, då visste man att Sjöråa varit framme. Det berättas om **Lorens på Dalahöjd** som var mycket vidskeplig och fått Sjöråas varsel. En arlatidig morgon när han skulle gå till arbetet på kanalverket, råkade han möta ett **liktåg** med två svarta hästar förspända. Han lyfte på sin mössa, lämnade plats genom att gå åt sidan så att liktåget kunde gå fram. Vid framkomsten till sin arbetsplats berättade han oroligt om liktåget och att det var ett dödsvarsel om att någon inom en snar framtid skulle drunkna. Nästa dag fann man liket i kanalen som **Sjöråa tagit** i sina armar.

Sjöråas hår var långt, böljande och silvervitt. Hon var en stor och sann kvinna som längtade efter manliga varelser och försökte locka ner sjömän och fiskare i djupet till sina guld- och silversalar. När hon var på riktigt gott humör kunde hon rädda någon människa som var på väg att drunkna i hennes vatten.

Nätterna nära Åkerssjö var mycket kusliga och stod ibland i förtrollningens sken där Sjöråa höll till vacker och naken med sitt långa böljande hår, men ihållig som en gammal trädstam. Ingen vågade gå ensam från **Sjöoaset till Syringen** i nattamörkret. Det var då ett som var säkert, och det var att Sjöråa bodde i Åkerssjö, ty **Lorens Henriksson** såg henne med egna ögon på 1800-talet. Vid strandkanten kunde man se henne gående på västra sidan av Åkerssjö. Och när hon gick i vattnet låg det en lång vit slöja efter henne. Slöjan hade hon svept om sig för att dölja sin fiskstjärt. Det såg ut som ett långt vitt småkrusigt skum efter henne. Hon önskade dock att få vara i fred, så när man **sköt första salvan** till kraftkanalen, gick det åt 5-6 man som skadades. Det var **Sjöråas hämnd** för att hon blivit störd när man sprängde i hennes sjö berättade Gunnar Ekström (född 1895) vid en intervju. Hon rådde över sjön och älskade att kamma sitt långa hår. Det hände att Sjöråa gick upp på en klippa en månljus natt för att torka och borsta sitt långa hår. Männerna som såg henne glömde tid och rum, och det var ingen synvilla. Flera blev Sjöråas älskare i utbyte mot att få **magiska kunskaper**. Hon kunde styra över vattnets krafter, väder och vind och även ge bort gåvor med **vindar i en påse**, som kunde släppas loss senare när fartyget låg i stiltje på havet.

Ibland såg man henne sittandes i en eka, där hon rodde i en hastig fart så att vattnet skummade runt båten. Ofta satt det också en granruska som segel på båten. När hon sen gick ner i vattnet kom det upp bubblor och luktade dysump. När det blev riktig storm kröp hon ner till sina **guldsalar** och slapp att höra de upprörda rösterna som när skvalpet slog mot stenarna vid vasskanten. Såg man henne hänga tvättkläder, så var det ett sant tecken på att det snart skulle bli oväder med storm, regn och rusk. Den som offrade lite från sin matsäck till Sjøråa fick en mycket god fiskelycka. När hon var riktigt på lekhumör förvandlade hon sig till en stor gädda, men det var aldrig någon fiskare som lyckades få fatt i henne.

Sjøråa var mycket oberäknelig och man kunde vid Åkerssjö inte veta om hon skulle ge **lycka eller död** åt någon människa. Det hände att hon nyckfullt utan anledning välte små båtar och förde ner innehållet till sina salar. Alla sjömän visste att det var nödvändigt att hålla sig väl med denna Sjöfru. Den som stod på god fot med Sjøråa kom alltid hem med stora fiskefångster även vid blidväder.

Vid mörka augustinätter simmade pojkar från Skoftebyn ut till någon skuta i Åkerssjö, som låg förtöjd i väntan på slussning. Antingen simmade man eller så rodde man tyst ut i liten eka och **knackade i skrovet**. Sedan drog man sig tyst och stilla tillbaka. Folket ombord som hört knackningarna blev mycket rädda, ty nu var Sjøråa i farten igen. För kanalpojckarna var det extra spännande om någon besättningsman dagen efter berättade om Sjøråas nattliga bravader.

Referens: Anteckningar från Stig Hallberg

Åkerssjö med mörk historia